ՀԱՒԱՔԱԾՈՅ Թ. ԱԶԱՏԵԱՆ ի թիւ........

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Ոտանաւորեալ առ հեշտին մտառութեն համբա-
կաց, ե՛ւ առաւել մանկանց դպրատան

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ։

՚ի Հ. Մկրտիչ վ՟րդ. Աւգերեան՝ յաշակերտաց
Մխիթարայ Մեծի Աբբայի:

՚Ի խնդրոյ Պ՟րն Մխիթարայ Ճաղըկճեան ՚ի Մեծն պօլիս.
յամի 1805. ռմծդ:

Եւ տպագրեալ հրամանաւ
Տ՟ն Արհի Աբբահօր Ստեփաննոսի Ագոնց՝
և Արքեպ՟ի:

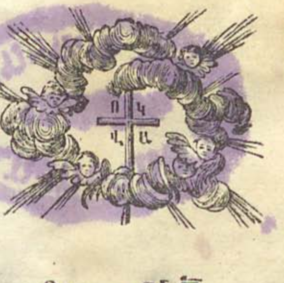

1810. ռմծթ.

՚Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

՚Ի վանս սրբոյն Ղազարու:

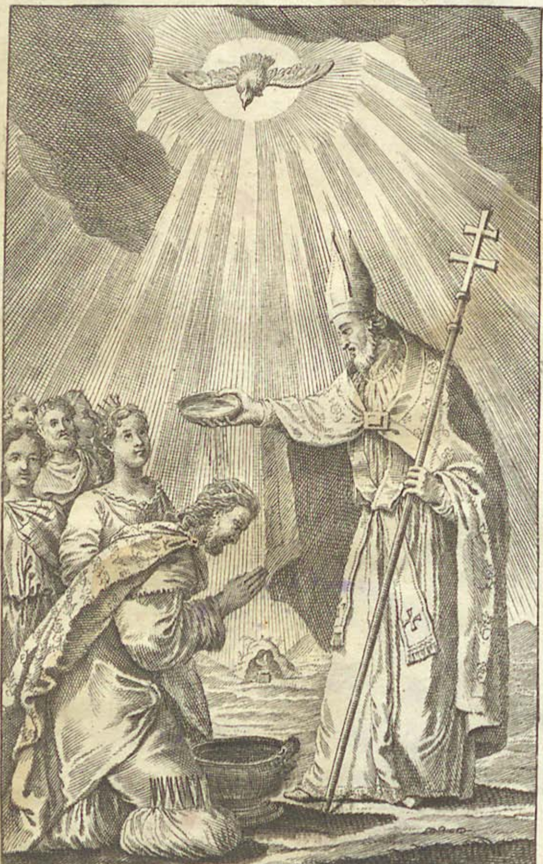

Ով սբ Գրիգոր լուսաւորիչ,
Լե՛ր մեզ նպաստ և յանձանձիչ:

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ։

Հց. Վարժապետի. և Պտխ. Աշակերտի ։

ա ։

Դու զի՞նչ ես ։

Ես քրիստոնեայ՝ եմ, անուամբն.

Ի՞ւ եղեր քրիստոնեայ ։

Ծննդեամբ սրբոյ՝ աւազանին ։

բ ։

Զի՞նչ է քրիստոնէայն ։

Անուամբ՝ արդեամբք՝ է քրիստոնեան.

Օծմամբ պահէ՝ զօծելոյն բան ։

Նո

Վերլուծութիւն ՚ի Վարդապետէն ։

ա ։ Զայս պիտի ևեթ տալով՝ մարտիրոս լինել արժանի եղեն բազումք ։

բ ։ Այս անուն եդաւ նախ յանտիոք . գործ . ժա . 26 ։

Օծմամբ, այսինքն շնորհօք, որպէս և զօրութեամբ միւռոնի ։

Քրիստոսի թարգմանի օծեալ ։

Ա՞ռ չէ՞նչ վարդապետութեան նորա:

Աշակերտեալ՝ արքայութեան,
յարգէ զկրկին՝ կտակարան:

Գ̃:

Ո՞ինչ նշան է քրիստոնէի:

Նշան նորա՝ է խաչ կնքեալ,
և սէր միմեանց՝ կնիք յայտնեալ.
նոր զինաւոր՝ խաչիւ վառեալ,
անանց կենաց՝ պսակ առեալ:

Դ̃.

Քանի՞ իրք պիտոյ են քրիստոնէի առ 'ի փրկել:

Չորք են, որովք՝ միայն փրկի,
հաւատք, յոյս, սէր, և գործ բարի.
'ի քառաթև՝ խաչ մեռանի,
նովին միայ՝ միշտ կենդանի:

Ե̃:

Գ̃: Խաչն է նշան կամ դրօշակ քսի. մատթ. իդ̃. 30:
իսկ սէրն՝ նշան կամ կնիք աշակերտելոյն քսի.
յովհ. ժգ̃. 35:

Դ̃: Երեքն ասին ածաբանական, և չորրորդն՝ բարոյական առաքինութիւնք:

* Իսկ որ քսեանքն են, զմարմինս իւրեանց 'ի խաչ հանին կարեօքն և ցանկութեամբք հանդերձ ||. գաղ. ե̃. 24:

Ե.

Զ՞ինչ ունի հաւատալ քրիստոնեայն :

Հաւատոյ բանն՝ յոյժ հարկաւոր,
երկու այս խորք՝ են գլխաւոր·
մի է ա̅ծ՝ երեքանձնեայ,
որդին մ̅ր խմ՝ գայ մարմնանայ :

Զ.

Զ՞ինչ հայ յուսալ քրիստոնէին :

Յուսոյ նոյնպէս՝ երկու են կարգ,
աստէն շնորհք, և անդէն փառք·
թէ ճանաչես՝ զերկոցունց յարգ,
ուղղին՝ի կեանս՝ կեանք քո և վարք:

Է.

Զո՞ ունիմ սիրել:

Սիրոյն ծառոյ՝ ճիւղք են երկու,
սիրել զա̅ծ՝ և զընկեր քո :

Ն֊

Ե: Զայսոսիկ լուելեայն հաւատայր հինն իսրայէլ. և մինչև ցարդ նոյն քող կայ 'ի վ̅ր · իսկ նորս իսրայէլ բացայայտ հաւատայ, և պարտի հաւատալ:

Զ: Շնորհքն է միջոց և ճանապարհ · իսկ փառքն՝ վախճան և եզր:

Է: * Յայս երկու պատուիրանս ա̅մ օրէնք և մար֊

գա֊

Նա՝ չէ՞նչ ունէմ գործել:

Զնոյն անկոյ՝ կախելն տատոյ,
տասնաբանեան՝ պտուղք գործոյ.

Ը:

Քանի՞ են հանգամանք մասանց հատուածոյ:

Գիտեմ ըզմի՝ ըզհանգանակ,
յերկոտասան՝ մասանց հաւաք.
ոչ յաւելուն՝ ոչ նուազին,
ոչ ըստ Թուոյն, ոչ ըստ մասին:
Այլ նոյն բանք են՝ ըստ իմաստին,
Թէև հնգեակ՝ Թուով կարծին.
առաքելոց, հերկ ժողովոց,
աԹանասի, և հարց մերոց:

Թ:

դարձեալ կախեալ կան ||. մատթ. իբ. 40: * Ամ օրէնք 'ի մի բան կատարին, 'ի սիրեսցես զընկեր քո իբրև զանձն քո ||. գաղ. ե. 14:

Ը: Հաւատամքն հանգանակ կոչի. և բաժանի յերկոտասան մասունս հաւատոյ՝ ըստ Թուոյ առաքելոց: Փոքր հաւատամքն ասի առաքելոց. մեծն կամ է նիկիական, կամ կոստանդնուպօլսի, և կամ լուսաւորչի. որ է լրագոյն նիկիականի: Այլ է և աԹանասի ասացեալն, որ տարբեր է 'ի նախընթացից ըստ ոճոյն:

Թ.

Օրհնչ է ա͞ծ :

Օրհնչ է ա͞ծ, անճառելի,
որ էնն՝ անուն՝ խոր եղանի·
էից էակ՝ երրեակ և մի,
անեղ, անփակ, միակ բարի:
Գերամաքուր՝ ներգործութե՛ն,
միոյ գերաբուն՝ ջինջ պարզութե՛ն·
ամենազօր՝ կարողութե՛ն,
միշտ հարկաւոր՝ գոյեղութե՛ն:
Նա առաւել տեղեկութի՛ն,
մեզ խնդրելի՝ արքայութի՛ն:

Ժ.

Թ: Առաջիկայ հ͞ց· և ա͞խ· տան զկարևոր մեկնութի՛ն հանդամանակի :

Անեղ, ա͞յ անստեղծ, բայց ստեղծօղ· վ͞յ կոչի էից էակ :

Անփակ, ա͞յ ոչ փակեալ ը͞ սահմանաւ ինչիք· զի է անսահման, անեզր, անչափ, անժամանակ, անսկիզբն և անվախճան :

Գերամաքուր են· 'ի մեկնուե̃ բանից փակին բազմապատիկ գիտելիք յաղագս ա͞յ, և ստորոգելեաց նր, զորս փոքր 'ի շատէ կարէ վարդապետն յայտնել ուշիմ աշակերտաց :

Ժ.

Ո՞ւր է Ած.

Ամենուրեք՝ անչափ հոգի,
ոչ 'ի տեղւոջ՝ ինչ պարագրի.
զի ամենից՝ նա է տեղի,
որ 'ի բուռն՝ զամենն ունի.

Եւ ընդէ՞ր ասեն յերկինս.

Երկինք աթոռ իւր արքունեաց,
երկիրս նման՝ ոտնատեղեաց.
իմանալեաց՝ և զգալեաց,
գեր 'ի վերոյ՝ տեսուչ Ած.

ԺԱ.

Որպէ՞ս հայի 'ի մեզ.

Ամենատես՝ և ահաւոր,
քաղցրահայեաց՝ սէր է բոլոր.

տէր

Ժ. * Հոգի Տն ելից զտիեզերս ||. իմաստ. ա. 7:
* Միթէ զերկինս և զերկիր ես ո՞չ լնուցում ասէ տէր ||. երեմ. իգ. 24:
* Երկինք աթոռ իմ են. և երկիրս պատուանդան ոտից իմոց . . . ո՞չ ձեռն իմ արար զայս ամ ||. գործ. Է. 49. 50:

ԺԱ. * Ամ ինչ մերկապարանոց կայ առաջի աչաց նր ||. եբր. Դ. 13:
* Աչք Տն 'ի վր արդարոց. և ականջք նր յաղօթս

տէր մեր՝ հայր մեր, և դատաւոր,
իշխան, փրկիչ, և Թագաւոր:

ԺԲ:

Ո՞րպէս լինի Երրորդութեան ի միութեան:

Որպէս սբ՝ ամենասբ,
մի տէր միայն՝ նոյն սբ, սբ, սբ.
երեք անձինք որչափ են սբ,
նոյնչափ և մին՝ միայն է սբ:

ԺԳ:

Հայր ա՞ծ է. որդին ա՞ծ է. հոգին ալ ա՞ծ է:

Հայր է Ած, որդին Ած,
և սբ հոգին՝ է նոյն Ած:

Ո

ղօթս նց. երեսք տն 'ի վր չարագործաց ||. Ա. պետ. Գ. 12:

* Տր հայր մեր, տէր դատաւոր մեր, տէր իշխան մեր, տէր Թագաւոր մեր, տէր փրկիչ մեր. և նա փրկեսցէ զմեզ ||. եսայ. ԼԳ. 22:

ԺԲ: Տեսիլ եսայեայ 'ի գլ. Զ. որ յայտնէ զերեքսրբեան մի տէրութի, սովորաբար զհայր ցուցանէ. բայց վերածի և առ որդի. 'ի յովհ. ԺԲ. 41: և առ հոգին սբ. գործ. ԻԸ. 25:

ԺԳ: Արեգակն, լոյս արեգական, և ջերմութի արեգական, ունին զզանազանութի, միանգամայն և զնոյնութի:

Աղբերակն, աւազանն լցեալ յաղբերէ անտի,

և

Ուրեմն երեք ած :

Ո՛չ եւ ած, զի չէ հատուած,
երրորդութիւն՝ է մի ած :

Կայցէ՞ ինչ օրինակ միութեան 'ի բազմաւորութեան, գո՛նէ անկատար :

Ունիս քո լեզուն՝ քեզ օրինակ,
յերկուց լինի՝ տեսիլ միակ ·
սոյնպէս անձինք՝ Թէպէտ եռեակ,
բայց էութիւն՝ նոյն և միակ :

Ժդ :

Գո՞յ յերբէք անջինջ մեծ նամ ծոյր :

Չիք 'ի յերկրի՝ երկութիւն,
ո՛չ անտուագ՝ փոքրկութիւն ·

այբ

և վտակն յորդեալ յաղբերէ և յաւազանէ անտի, են մի և նոյն ջուր, զանազանեալ և ոչ բաժանեալ: Եթէ երեք աչք լինէին մի և նոյն մարդոյ, մի տեսութիւն էր յերեսեան, քզի միակ տեսողական կարողութիւն տեսանէր զմի առարկայ:

Ժդ: Որպէս 'ի հաւասարակողմեան եռանկեան, իւրաքանչիւր կողմն և անկիւնն է յար և նման: Դարձեալ և 'ի բոլորագիր տառդ ա՝ երրեակ ատեղունքն են միմեանց զուգահաւասար և համազօր · զի զոր ատեղն և առցես իբր սիւն, ,, է կատարեալ այբ, սկիզբն ամ տառից:

այլ հաւասար՝ մի մեծութեն,
մի էութեն՝ նոյն գոյութեն։

ԺԵ։

Օրինակ ապա աստ առաջին, Երկրորդ, եւ Երրորդ անձին։

Սոնչուն՝ կայ պարզաբար,
անհաս ծագմամբ՝ հակադրաբար.
չէ հայր որդի, ոչ որդի՝ հայր,
եւ ոչ հոգին՝ որդի կամ հայր։

Որով

ԺԵ։ 'Ի նոյն եռանկեան մի կողմն է խարիսխ, որ հայի յերկոսին կողմանս. եւ կողմանքն հային առ միմեանս եւ առ խարիսխն։ Եւ ծագումն իսկ եռանկեան հաստատեալ է յայնմ, զի իւրաքանչիւր կողմն իցէ միացեալ կամ առնչացեալ ընդ այլ երկուց կողմանց եւս։

Պարզագոյն օրինակ ծագման, եւ կարգի ծագման, կամ ելման ամենայն անձանց՝ է Թիւն, մանաւանդ դասականն. զորօրինակ։ Մի կամ առաջին ասի, որ է սկիզբն թուոյ, ոչ ծագեալ յայլմէ միութենէ. օրինակ Հօր։ Երկու կամ երկրորդ ասի, որ է միութի հիմնեալ 'ի միութեան նախկնում, կամ ծագեալ յառաջնոյն. օրինակ Որդւոյ։ Երեք կամ երրորդ ասի, որ է միութի հիմնեալ 'ի վերայ առաջին եւ երկրորդ միութեց, եւ ծագեալ յերկուց անտի միանգամայն. օրինակ Հոգւոյն սրբոյ։ Այլ խորին օրինակք եւ ցուցակունք՝ անկ են աստուածաբանութեան։

Որով անձինք՝ զանազանին,
Այլք լոկ բնութ՝ մի գտանին.
և նոյն աւելինչ՝ անկախ էին,
է ցոյց ծագման՝ յանձնէ անձին։

ԺԴ։

Ո՞ յորմէ՞ ծագի։

Հայր է յանձնէ, որդի՝ ՚ի հօրէ,
ծնող՝ ծնունդ, էնն ՚ի յէէ.
հոգին նոյունց՝ ՚ի նոցանէ,
լուսաւորիչ՝ ուսուցանէ։

ԺԵ։

Օ ի՞նչ է մարդեղութ՛։

Խորհուրդ մեծ է՝ մարդեղութեան,
զի մարդ եղև՝ ած՛ըն բան.

՚ի

ԺԴ: Տե՛ս ՚ի գիրս ագաթանգ. տպ. երես. ՃԾԴ։

ԺԵ: Զկնի անքննին անհաս խորհրդոյ երրորդութ՛ անճառելի է և խորհուրդ մարդեղութ՛. յորում փակի անբաւ իմաստութ՛, կարողութ՛, բարութ՛, արդարութեն, ողորմութեն, և այլ ստորոգելիք ա՛յ։ Իցէ՞ թէ ճանաչէին մարդիկ՝ զխո՛րդ մեծամեծս արար ա՛ծ նա՛ հզօրն. ա՛ծ որ հեացեալ կան հրեշտակք։

'ի փրկուն՝ ազգի մարդկան ,
որք յաղագամաց՝ 'ի մեղս անկան ։

ԺԸ ։

Ոսկէ ձայն ։

Միածին հօր՝ ած անմայր ,
որդի մարդոյ՝ եղև անհայր ․
'ի մարիամայ՝ 'ի միշտ կուսէն ,
ում հովանի՝ հոգին սբ կայր ։

ԺԹ ։

Օրհնչ անուն է նորա ։

Յս՝ փրկիչ , անուն նորա ,
Քս՝ օծեալ , նոյն մեսիա ․
Էմմանուէլ՝ ած ընդ մեզ ,
զամէն աղանդ՝ այս անուամբք երգ ։

Ի ։

ԺԸ ։ * Արևելք դերարփին՝ և օթարան լուսածին , զանմայր ծընեալն առաջին՝ ծնար անհայր յերկրորդին ․ բարեխօսեա միածնին՝ ածածին մայր բանին ‖ ․ Շարակն ։

ԺԹ ։ Սուրբն կիւրեղ աղեքսանդրացի սկիզբն առնէ գրոցն պարապմանց՝ մեկնութբ այս անուանց , որովք և մարդեղութեն ճառ ուղիղ բացատրի ։

Ե։

Օ ի՜նչ խորհրդոյդ անճառանցս։

Ած էր բանն, ո՛չ արարած,
արիոսի՝ ընդդէմ, առ ած.
ընդ հրէից՝ զհեթանոսաց,
խաւարն առնէ՝ ինքնահալած։

Եա։

Բանն անմարմինն՝ եղև մարմին,
ընդ եւտիքեայ՝ նեստոր կռուին.
մին զմի անձն՝ առնէ կրկին,
միւսն 'ի բնութեանց՝ առնու զմին։
Այլ մեզ մի է՝ անձըն բանին,
յորում բնութիւնք՝ ոչ շփոթին.

ուր

Ե: * 'Ի սկզբանէ էր բանն, և բանն էր առ ած. և ած էր բանն ||. յովհ. ա. 1:

Եա: * Եւ բանն մարմին եղև, և բնակեաց 'ի մեզ ||. յովհ. ա. 14:

* Մարմինն մարմին է, և ո՛չ ածութի՛ն, թէև եղև ածյ մարմին. նոյնպէս և բանն ած է, և ո՛չ մարմին. թէև իւր արար զմարմինն անօրինաբար ||. Կիւրեղ. թղթ. առ սուկեսոս: * Նոյն է ած և մարդ առեալ զքս, և երկու բնութի ||. Լամբ. առէնս: * Ճշմարտապէս առեր մարմին, ած և մարդ՝ մի երկոքեին ||. Յհ որդէ. յլ:

Բ.

տուր անբաժան միաւորին,
ա̃ծայնին և մարդկայնին։

ԺԵ։

Մարմին եղև՝ յորժամ լսես,
մարդ կատարեալ՝ իմա՛ ըստ քեզ.
հոգի և միտք՝ կամօք հանդերձ,
միայն մեղաց՝ ստուե՛րին, անմերձ։

ԺԶ։

Ո խորհուրդ [illegible]։

Անուանող անմեղ՝ իւղով մեղու,
'ի կոյս սրբեանց՝ մօր կաթնաբերու.
աճէ զանձնումն՝ ըստ տղայոյ,
կամաւ կրէ՝ զկիրս մարմնոյ։

ԺԷ։

ԺԵ։ * Որով էառ մարմին, հոգի, և միտք, և զա̃մ որ ինչ է 'ի մարդ, ճշմարտապէս և ոչ կարծեօք ‖. Հանգանակ։

* Ճանապարհորդեաց ը̃ ա̃մ կիրս մարդկային կենցաղոյս առանց մեղաց ‖. Պատարագամատոյց։

ԺԶ։ * Յորմէ զարհուրեալ դողան սրովբէապետունք, ջոկք աթոռոցն՝ թևաքօղելով ծածկեն զերեսս իւրեանց, այսօր տղայաբար 'ի կուսական 'ի ստեանցն կերակրեցար մարդասիրապէս։ Որ յանպատում փառաց խոնարհեցար յերկիր. ախտակիր եղեր հողեղէն բնութեան ‖. Շար։

ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԺԴ :

Ի՞նչ յայտնեաց զանձն նոր աշխարհն :

Գայ մկրտիլ՝ երեսնամեայ,
աշխարհ գնայ՝ զհետ նորա .
յածանէս՝ ՚ի նշանաց,
աշխարհ դողայ՝ և սատանայ :

ԺԵ :

Ո՞րք և զի՞արդ մուտ :

Երեքամեայ՝ քարոզ կենաց,
՚ի խաչ եառ՝ զնա կատարած .
առ պղծոտայն՝ սխալատութե,
մեռաւ մարմնով՝ անմահն աստուած :

ԺԶ :

Յետ մահուանն զի՞նչ եղև :

Մարմինն եղաւ՝ ՚ի նոր շիրմի,
հոգին գնաց՝ ~~՚ի [illegible]~~ . ՚ի խոր բանտն .

այլ

ԺԵ : * Քարոզի ՚ի սքանչելեաց՝ ած մարմնով մի իմ խաչեալ . մեռեալ բնութբ՝ ըս մեռանի, ած անմահ խոստովանի ‖ : Շարական :

ԺԶ : Յ̃ որդի . ՚ի խորան . շնե .
* Ուստի հոգի իւր մարդկային,
զոր աւանդեաց՝ առ հայր յերկին,

հան

այլ յերկոցունց՝ անմեկնելի ,
ածութեն՝ դաւանելի ։

ԻԷ ։

Օ խորհրդ յարեաւ ։

Որով յարեաւ՝ ածաբար ,
երեքօրեայ՝ լուսապայծառ .
ուստի շաբաթն՝ առնու դադար ։
կիրակէն մեզ՝ տօն յամէն դար ։

ԻԸ ։

Օ խորհրդ համբարձման ։

Քառասնօրեայ՝ նոր կեանք լցաւ ,
յերկինս , երկնից՝ տէր , վերացաւ .

ԻԹ ։

Գալ վերստին ։

Գալ միւսանգամ՝ մեզ խոստացաւ ,
դատել զաշխարհս՝ սպառնացաւ ։

Լ ։

Հանդերձ բնութեն՝ ածային ,
էջ 'ի հոգին՝ որ 'ի բանդին .
էր բովանդակ՝ և 'ի մարմին ,
մինչ բաժանեալ՝ եղև հոգին Ա ։

ԻԷ ։ Շաբաթն յեբրայականէն Թարգմանի հանգիստ . և կիրակէն 'ի յունականէն՝ տէրունական ։

Լ:

Մշտն եղէ ընդ ձեզ ԶԷ:

Մեկնեալն 'ի մէնջ՝ ոչ մեկնեցաւ,
եւ ընդ ձեզ եմ՝ տէր խոստեցաւ.
'ի մեր խորհուրդ՝ կայ հաւատեաւ,
'ի սիրտ մերոց՝ հանգչի հեշտեաւ:

ԼԱ:

Օրհնչ է հաղորդութեան մերց:

Հաղորդութեան՝ փրկչին ընդ մեզ,
հաղորդութիւն՝ սրբոց ամենեց.
գլուխն այդ է՝ մարմնոյն ողէայլես,
անդամք միմեանց՝ նմանայես:

ԼԲ:

Օրհնչ է եկեղեցի. և ժամանակաւորն աւր:

Յաղթանակող՝ եկեղեցին,
ժողով մերց՝ որք են յերկինս.

մեզ

Լ: * Ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամ աւուրս մինչև 'ի կատարած աշխ. Մատթ. ԻԸ. 20:

ԼԱ: * Զի և դուք հաղորդութիւն ունիցիք ընդ մեզ. և մեր հաղորդութիւն իցէ ընդ հօր, և ընդ որդւոյ նորում յիսի քրիստ. Ա. յովհ. Ա. 3. տես և. 6. 7:

ԼԲ: * Որ ժողովք են մերց 'ի խաղաղութեան, հոգւով հեղութեն յերկնից բարութեան: Ճգնաւորք մեր

և

մեզ բարեխօս՝ անլռելի,
անկեղծ սիրով՝ բարեկամի։
Զարչարազգեաց՝ եկեղեցի,
ննջեցելոց մ͞րց տեղի.
կարօտ 'ի մէնջ՝ օժանդակի,
յահեղ խորհուրդ՝ քահանայի։
Իսկ զինուորեալս՝ եկեղեցի,
երեւելի՝ յոյսամ աշխարհի.
հաւատացեալ՝ փոքու հօտի,
ընդ մի գլխով՝ է մարմին մի։
Աներեւոյթ գլուխն է մի,
միայն Ք͞ս՝ տէր կենդանի.

Նոյն-

և ժառանգորդք երկնից արքայութե͞ն. որք փոխանակեալք զանցաւորս՝ առիք զանանցն բարութիւնս, բարեխօսեցէք առ տէր վ͞ս մանկանց եկեղեցւոյ ||. Շարակն։

* Ահեղ խորհուրդ քահանայն՝ բազկատարած կայր 'ի բեմին՝ առաջի ս͞բ սեղանոյն. հուր շեջանի, խաւար մերժի, տրտմեալ հոգիքն ուրախանան՝ զի թողու͞ն մեղաց լինի. ողորմած տէր ողորմեա հոգւոցն մեր ննջեցելոց ||. Շար.

* Երկրորդ յետ ք͞ն զքեզ ուսաք ով պետրոս. գլուխ յետ գլխոյն դու նստար աշակերտելոցս ||. Լամբր. մեկն. պտրղի. ճառ եկեղ։

* Կե

Նոյնպէս գլուխ երևելի,
իւր փոխանորդ՝ մի ճանաչի։
Մ՚եծին յաջորդ՝ նա կեփայի,
աթոռակալ՝ միոյ գահի·
ուստի կարգաւ վերապատուե՛ն,
աթոռանիստ ազգ ըստ ազգի։

լէ։

Որք են նշանք ճշմարիտ եկեղեցւոյ։

Չորք են սորա՝ յայտնի նշան,
լինել մի, ս̃բ, առաքելական·
կաթողիկէ՝ միանգամայն,
որ թարգմանի՝ ընդհանրական։
Ուղղադաւան՝ ուխտ սիոնին,
չորեքծագեան՝ յերեսս երկրի·

մի

---

* Կեցո՛ զորդի ծառայի քո, զոր 'ի հռովմայ գա-
հիցն վերապատուեցեր. ուր եդին զվէմն հաւա-
տոյ հիմանն ս̃բ եկեղեցւոյ ||. Շար։

լզ : * Աշակերտեցո՛ւք զամենականն ա̃ծ . . . յաղագս խա-
ղաղութե, և վա̃ միայնոյ, ս̃բ, կաթողիկէ, և ա-
ռաքելական եկեղեցւոյ ||. Ժամագր։

* Յարևելից մինչև 'ի մուտս արևու՝ է̃ ա̃մ տե-
ղիս քրիստոնէութե, ուր և կարդան զանուն ա̃ն
սրբութե, որ աղօթիւք նց և բարեխօսութե̃ մեզ
ողորմեսցի ||. Ժամագր։

միմեամբք միմեանց՝ հաղորդելի,
ամէն բարեաց՝ հոգևորի։

ԼԴ։

Օ՛րնչ է դատաստանն յաւիտենից. և կեանքն յաւիտենականն։

Յորոց, որոց՝ գործքն են բարի,
յաւիտենից՝ կեանք պարգևի.
իսկ չարին, չար՝ աններելի,
'ի յաւիտեան՝ հատուցանի։
Այժմիկ, բաժին՝ առնու հոգի,
զիւր արժանին՝ չար և բարի.
այլ մարմնով՝ 'ի յարութեան,
բոլոր մարդոյն՝ վիճակն յայտնի։
Որ այժմ հոգւով՝ երանացի,
նոյն և յայնժամ՝ երանեսցի։

ԼԵ։

ԼԴ։ * Եւ երթիցեն նք 'ի տանջանսն յաւիտենականս. և արդարքն 'ի կեանսն յաւիտենականս ||. մտթ. իե. 46։

* Ընկալ քո ուրախութե՝ զմեզ յօր մահու, և յարութե ||. Շար։

* Օգնեա և ինձ քո այսօր յառաջին ժամապարհին, և 'ի միւսանգամ գալստեանդ քո օգնեա ինձ ||. Շար։

ԼԵ ։

Ո՛չ ինչ եմուծէ 'ի ժողովածոյ հաւատարմէին ։

Այս ծաղկաքաղ՝ հանդամանակն,
ցանկ հաւատոյ՝ 'ի վարս յանկն ·
Թէ հաւատաս՝ զոր և խօսիս,
ժառանգ կենաց՝ ես կրկնակն ։

ԼԶ ։

Ո՞րպար պէտք · որպէս · և ստ ինչ ։

Ս՛ջ հասանեաց՝ զէն բանականն,
մեօք կամօք՝ իշխանական ·
աստ ծառայել՝ սիրով ինքեան,
անդէն հանգչել՝ ածանման ։

ԼԷ ։

Ծ՛խորհուրդ պարզ է ծառայել տղ ։

Ծառայութիւն՝ որ 'ի օրէնց,
համձայնական՝ ընդ մերոյ ·

որ-

ԼԶ ։ * Թէ ստ վօրծել զգործս տղ,
անդ է հանգչել ը տղ ‖ · Շար ։

ԼԷ ։ * Որդի փառաւոր առնէ ղհայր, և ծառայ եր-
կնչի 'ի տնէ իւրմէ · իսկ արդ՝ եթէ հայր եմ ես,
ո՞ւր է փառքն իմ · և եթէ տր եմ, ո՞ւր է պատիւն
իմ, ասէ տր ամենակալ ‖ · Մաղաք · ա · 6 ։

որդէխական՝ երկնուղ արգոյ,
պահել զպատուէր՝ հօրըն խորոյ

ԼԸ ։

Որպէս լինի պաշտել զԱծ ։

Նախ պահանջի՝ ներքին կրօն,
կից արտաքին՝ պատկառ պաշտօն․
որ պատարագ՝ ընտրեալ 'ի ձօն,
աղօթական՝ մտօք զգօն ։

ԼԹ ։

Օգուտ է աղօթից ։

Վերացումն է՝ մտաց յԱծ,
պատշաճաւոր՝ խրաց՝ հայցուած ։
Որոյ ամբոխ՝ է խորազգած,
տրտմական՝ աղօթք սերտած․
և որ 'ի հարց՝ են յաւելուած,
ընդհոյն բերեն՝ միշտ խմացուած ։

Խա ։

ԼԹ ։ * Կայից յաղօթս հոգւով · կայցից յաղօթս և մտօք ‖ · Ա · Կոր · ԺԴ · 15 ։
* Զամ ինչ՝ զոր և խնդրիցէք յաղօթս հաւատովք, առնուցուք ‖ · Մատթ · ԻԱ · 22 ։

ԻԱ։

Ո երգ ինձանաս ղեանս հայրմերին։

Հայր մեր, անուն՝ սքանչելի,
համատարածոյ՝ յերկս փառելի.
որ յերկինս ես՝ փառօք յոյժանի,
և սիրտ մեր անդ՝ ուր այն հայէ։
Սր̄ եղիցի՝ անուն քո տէր,
Թէ սր̄բ լիցի՝ բան և գործ մեր.
Եկեսցէ քո՝ արքայութի̄ն,
՚ի մերժել մեր՝ զագահութի̄ն։
Կամք քո լինին՝ յերկինս որպէս,
ուստ և մեզ՝ յերկրի նոյնպէս.
զօրըստօրէ՝ հաց մեր այսօր,
զմարմնոյ հոգւոյ՝ անպակաս տուր.
Եւ թող մեզ տէր՝ զմեղաց պարտս,
զանթիւ բարեաց՝ և զտոկոսիս.
որպ

Ի. * Խնդրեցէք նախ զարքայութի̄ն այ̄ և զարդա-րութի̄ն նորա. և այդ ամ̄ յաւելցի ձեզ ։ մատթ. Զ. 33։

* Լերուք էք միմեանս քաղցունք գթածք, շնոր-հել միմեանց, որպ. եւ ած̄ ք̄սի շնորհեաց մեզ ։ եփես. Դ. 32։

* Զի

որպէս և մեք՝ պարտապանաց,
մերոց թողումք՝ յաննենգ մտաց.
զի թէ լիցուք՝ մեք յիշաչար,
պատասխանւոյ՝ մնամք անկար։
Եւ մի տանիր՝ ’ի փորձութիւն,
որ է աւթից՝ թոյլտուութիւն.
զի մեծ է մեր՝ տկարութիւն,
միշտ դիւրասահ՝ զեղծ բնութիւն։
Այլ միշտ փրկեա՛ զմեզ ’ի չարէ,
յայսոյ՝ ’ի մարմնոյ, և յաշխարհէ.
Զի քո է տէր՝ արքայութիւն,
փառք և պատիւ, և զօրութիւն.
այժմ և յաւէտ՝ քեզ գովութիւն,
Ամէն, լիցի, հաստատութիւն։

կտն։

---

* Զի եթէ դուք ոչ թողուցուք, և ո՛չ հայրն ձեր՝ որ յերկինս է, թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր ‖. մարկ. ժա. 26։

* Իւրաքանչիւրոք փորձի առ յիւրոցն ցանկութեանց ձգեալ և պատրեալ ‖. յակ. ա. 14։

* Գիտէ տր զածապաշտս փրկել ’ի փորձութենէ ‖. բ. պետ. բ. 9։

Ամէնն ’ի լեզու եբրայական նշանակէ՝ լիցի, եղիցի. և դնի ’ի հաստատել զբանն։

խա։

Ո՞րինչ է պահք։

Պահքն է պահեստ 'ի պարարտութեանց,
երկնից յեօթնեակն՝ լոյս կանոնաց·
որ կաթնկեր՝ նուաճեալ կատեաց,
մեծ ծածկապահ՝ է մղուհուց։

խբ։

Կայցէ՞ և այլ պահք ներքին։

Սա է տապան՝ պահք հանապազ,
պահպանութե՛ պատուիրանաց·
դուռըն դնել՝ ամուր, շրթանց,
և պահապան՝ սրտին շարժմանց։

խգ։

Ո՞րինչ է ողորմութին, և քանի՞պատիկ։

Նութ աղօթից՝ և ընդ պահոց,
ողորմութե՝ պէտք են գործոց·

բատ-

խա։ Այս ազգք ունին պահս և ծոմս՝ երբև գլխաւոր գործ ապաշխարութե, և ճգնութե· և այն՝ պէսպէս օրինակաւ ըստ սովորութե ազգի և ազգի· այլ երբէ՞ թէ պահեսցեն՝ ոչ պարտ և արժան է, առանց խածատելոյ զմիմեանս և պախարակելոյ, հանդերձ ներքին պահօք։

խգ։ * Որ ողորմի աղքատին, փոխ տայ այ ‖ · առակ։

բառնալ զբեռինս՝ կարօտելոց,
որ է կրկին՝ նպաստ այլոց։

խդ։

Որ են մարմնաւոր գործք ողորմութեան։

Մարմնաւոր գործք՝ ողորմութեան,
բարձր՚ի գլուխ՝ ՚ի դատաստան·
հաց և ջուր՝ հանդերձ, յարկ տան,
այց առ հիւանդ՝ բանտ և թաղումն։

խե։

Որ են հոգևոր գործք ողորմութեան։

Հոգևոր գործք՝ յոյժ կարևոր,
ուսո՛ զտգէտս, և խորհուրդ տուր·
յանդիմանեա՛, լե՛ր մխիթար,
ներեա՛, համբերե՛ր, աղօթք հանուր։

խզ։

Պատուիրանքն ա̄յ քանի՞ են։

Տասն տուեա՛լ մեզ պատուիրան,
յերկուս տախտակս՝ մովսիսական·

գրեալ

* Այն ասեմ ձեզ, որովհետև արարէք միում յեղբարցս այսոցիկ փոքրկանց, ինձ արարէք ‖. Մատթ. իե. 40։

խդ։ Տես զպատասխանն ՚ի մատթ. իե. 35 = 45։

դրեալ ՚ի սիրտ՝ է մեր ընտանեան,
յաւէժաբար՝ անջինջ արձան:

Խէ:

Ե— ո՞ր* էն:

Ես եմ միայն՝ քո Տէր Ած,
մի՛ ունիցիս՝ քեզ զայլ հաստատուա՛ծ:
Մի՛ զիմ անուն՝ տար սնոտեայց,
և մի՛ յիշեր՝ զուր ըստ նանրայց:
Յիշեա՛ սրբել՝ զօր շաբաթուն,
արդ կիրակէ՝ պահեա՛ արթուն:
Պատուեա՛ ըզհայր՝ քո, և ըզմայր,
զի օրհնութե՛՝ կեցցես յերկար:
Մի՛ սպանցես, և մի՛ շնար,
մի՛ սուտ վկայ, մի՛ գողանար:

Մի՛

Խէ: Առաջին երեք պատուիրանքս՝ որք հային առ ածսիրութի, գրեալ էին ՚ի մի տախտակ. և մնացեալ եօթն՝ որք հային առ եղբայրսիրութի, գրեալ կային ՚ի միւս տախտակ: Կէսք ՚ի պատուիրանաց են ստորասական, և կէսք բացասական. առաջինն է պարտաւորիչ միշտ, այլ ոչ առ միշտ. իսկ երկրորդն՝ պարտաւորէ միշտ առ միշտ. զոր մեկնեսցէ վարդապետն:

Մ՛ի ընկերիդ կնոջ ցանկար,
մի՛ զինչս եղբօր, սիրեա՛ զեղբայր։

խը։

Քանի՞ են պատուիրանք եկեղեցւոյ․
և ո՞րք։

Հինգ են պատուէրք՝ եկեղեցւոյ,
պահք ըստ աւուրց՝ սահմանելոյ,
սուրբ պատարագ՝ տօն օրերոյ,
խոստովանել՝ գէթ ըստ տարւոյ․
հաղորդել զատկի՝ գառն Այ,
տալ տասանորդ՝ ստացուածոյ։

խթ։

Քանի՞ են խորհուրդք եկեղեցւոյ,
և ո՞յք։

Եօթն են խորհուրդք՝ եկեղեցւոյ,
սիւնք տաճարի՝ տեառն Այ․
քրիստոսատուր՝ նիշ զգալի,
յայտնիչ, առթիչ՝ ներքին շնորհի։

Ծ։

Ո՞յք են եօթն խորհուրդք․ և առ ի՞նչ։

Մկրտութի՝ դրոշմ, հաղորդութ․
ապաշխարութիւն, օծումն յետնոյն․

քա-

քահանայից՝ որբազան կարգ,
ածայոց՝ պսակի յարգ:
Մկրտութեան՝ նոր ծննդեանք,
դրոշմ առեալ՝ զինուո՛ր գրեանք.
Հաղորդութեամբ՝ սուրբ սնանեանք,
ապաշխարեալ՝ ապաքինեանք:
Սուրբ պսակաւ՝ բարգաւաճեանք,
վերջին օծմամբ՝ յուղի ուղղեանք.
կարգ, կատարեալ՝ ամենայնի,
աստանն նոյ՝ տեսանես լինի:

Ծա՟:

Ո՞ր են յատկութիւնք խորհրդոց:

Երեքն յեօթանից՝ անկրկնելի,
կնիք հոգւոյ՝ անջնջելի.
Մկրտութիւն՝ ընդ դրոշմի,
սուրբ աստիճան՝ յիւրում կարգի:
Երկու խորհուրդք՝ հարկաւ ըղձալին,
առանց միոյն՝ ոչ կեայ հոգին.
Մկրտութիւն՝ դուռն առաջին,
ապաշխարութիւն՝ հնարք վերջին:

ԾԷ։

Օրհնեալ է մկրտութիւնն։

Մկրտութիւնն՝ ՚ի լուացման,
մաքրէ ըզմեղս՝ սկզբնական.
յանուն սրբոյ՝ երրորդութեան,
հօր և որդւոյ՝ հոգւոյ, միոյն։

ԾԸ։

Օրհնեալ է դրօշմն։

Դրօշմ, օծմամբ՝ սուրբ մեռոնի,
վառէ ըզսիրտ՝ քրիստոնէի,
վանել զերրեակ՝ ձանկաւ մարտի,
մարմնոյ, դիւի, և աշխարհի։

ԾԹ։

Օրհնեալ է հաղորդութիւնն։

Հաղորդութիւնն՝ խորհուրդ խորին,
մարմնոյ արեան կենարարին.
՚ի տես հացին՝ և բաժակին,
կենաց թօշակ՝ կեանք գլխովին։
Գաղտնիք գաղտնեայ՝ աստ տեսանի,
հոգւոյ աչամբ՝ նշմարելի.

յամէն մասին՝ սուրբ նշխարի,
նոյն մի քն̃՝ կայ կենդանի։
Վեր քան ըղձհրաշս՝ մանանայի,
ամենահամ՝ ճաշակ ունի.
ոչ յաւերու՝ ոչ նուա՛ղի,
մեծ և փոքրին՝ մասն աւողի։

ԾԵ։

Ըմանէ՞ ընչ պէտս առ ՚ի հաղորդել ՚ի նոյն։

Ու սրբութի՝ սրբութի անկ,
ապա թէ ոչ՝ բերէ վտանկ.
հոգւոյ մարմնոյ՝ մաքրութի ցանկ,
ծոմ բերանոյ, խոստովանանք։

ԾԶ։

Ի՞նչ տարբերի պատարագն ՚ի հաղորդութենէ։

Սէ պատարագ՝ զոհ է խաչի,
ըստ վերնատանն՝ յիշատակի.

ուր

ԾԵ։ * Եղերուք սբ̃, զի ես սբ̃ եմ ։ ա. պետ. ա. 16։
* Որ ուտէ և ըմպէ անարժանութ̃, դատաստանս անձին իւրում ուտէ և ըմպէ. զի ոչ խտրէ զմարմին տն̃ ։ ա. կոր. ժա̃. 29։

ԾԶ։ * Զի եթէ արեան ցլուցն և նոխազաց և մոխիր երնջոյն ցանեալ՝ զպղծեալսն սրբէր առ ՚ի մարմնոյ

ուր մատուցօղ՝ նոյն և մատչի,
բառնայ ըզմեզ՝ ըս աշխարհէ։
Ո՛չ ողջակէզ՝ ահարօնի,
ո՛չ զոհ անբան՝ ընդունելի.
այլ միացեալ՝ բանն 'ի մարմնի,
գառն ա̃յ՝ պատարագի։
Նոր զի և մեզ՝ մասնաւորի,
բաժին զոհիս՝ փրկարարի.
հաղորդութ̃ի՝ սա անոճանի,
արժանաւորն՝ երանելի։

ԺԷ։

Զ՛ի՞նչ է ապաշխարութ̃ն։

Ապաշխարութ̃ն՝ նոր աւազան,
մաքրէ զմեզս՝ ներգործական.

լու

մ̃նոյ սրբութ̃է, որչափ ևս առաւել արիւնն ք̃ի՝
որ 'ի ձեռն հոգւոյն յաւիտենականի մատոյց
զանձն անարատ պատարագ ա̃յ, սրբեսցէ զխիղճ
մտաց ձերոց 'ի մեռելոտի գործոց անտի՝ պաշտել
զա̃ծ կենդանի ∥. եբր. Թ. 13. ևն։
ԺԷ : Ապաշխարեցէք և դարձարուք 'ի ջնջել զմեղս
ձեր ∥. գործ. Գ. 19։

լուծիչ կապից՝ ձև արձակման ,
զօծ առնէ՝ հաշտ ընդ մարդկան ։

ԾԸ ։

Բանք երգ ողբոց են առ ապաշխարութեն ։

Ու այս ախտին՝ հնգ արքանեակք ,
քաջ քննութեն՝ զղջումն անյագ ·
առաջադիր , խոստովանանք ,
և կատարեալ՝ ապաշխարանք ։

ԾԹ ։

Որպէս արժան է առնել զսոսա ։

Քննեա՛ զգործդ , բան , և խորհուրդ ,
որ ինչ կայցէ՝ չարին խառնուրդ ·
զղջա՛ սրտով՝ դու ջերմ, ո՛չ ցուրտ ,
լալով շիջո՛ ըղձեղաց հուրդ ։
Առաջադրեա՛՝ կրել զմահ ,
քան մեղանչել՝ երբէք յայլ պահ ·
խոստովանեա՛ յստակ , խոնարհ ,
առանց ահի՝ զգործածդ անահ ։

Զա-

---

* Խոստովան եղերուք միմեանց զմեղս , և ա-
ղօթս արարէք ՚ի վ՜ր միմեանց · ոպ՜ զի բժշկեսջիք ||·
յակ · Ե · 16 ։

Զապաշխարանս՝ մի՛ զանց առներ,
յաւէտ քեզ է՝ որիշ բաներ.
մեղք քո թողան՝ պատիժք մնան,
ներողութե՝ քաւեալ, նը՛ լեր:

Է:

Ո՞րն է վերջին օծումն:

Վերջին օծումն՝ նպաստ յետին,
աւողջութե՝ ծանր հիւանդին.
նա՛ ապաւաղէն՝ վառէ զոգին,
ընթերց արէ՝ ընդդէմ չարին:
Վերջին փտանգ՝ դարման վերջին,
խնդրէ անշուշտ՝ նախ առաջին.
մի՛ համարիր՝ զսա չնչին,
որով քո ազիք՝ մեղաց ջնջին:

Կը:

Է: * Օծանէին իւղով զբազում հիւանդս, և բժշկէին զնս ‖. մարկ. Զ. 13:

* Հիւանդանայցէ ոք 'ի ձէնջ, կոչեսցէ զերիցունս եկեղեցւոյն, և արասցեն 'ի վր նորա աղօթս, օծցեն իւղով յանուն տն. և աղօթքն հաւատովք փրկեսցեն զաշխատեալն. և եթէ մեղս ինչ իցէ գործեալ, թողցի նմա ‖. յակ. Ե. 14. 15:

կա :

Օ՞րինչ է հարց յաճանայութեն :

Վարդ երկու՝ եօթնաստիճան,
ունակ կրկին՝ իշխանութեան.
'ի կրկնակի՝ մարմնոյն ոեան,
Փիզիքական, բարոյական :
Միոյն ունէ՝ սուրբ պատարագ,
Միւսոյն տածէ՝ զօդեալ փարախ.
և երկոքումբք՝ վառի ճրագ,
'ի սուրբ սեղան՝ աստուածոյ փառք :
Ու այս թէ ոք լինի կամակ,
Թո՛ղ նախ լինի՝ ո̃ր ոք հրեշտակ :

կբ :

Չէ պարտ շփոթել զ̃ սմա զօծումն քահանայից յետ մահուան. զի այն է պատիւ խորհրդական զ̃ կերպի օծանելոյ ն̃ն յիւղաբերից. իսկ այս է խորհուրդ տէրունական՝ հաստատեալ 'ի նշանակել և 'ի պատճառել զշնորհս հոգևոր և մարմնաւոր առողջութե̃ հիւանդաց :

կա : Փիզիքական մարմին ք̃ի է նոյն իսկ գոյացութ̃ն պատուական մարմնոյ և արեանն ն̃ն . իսկ բարոյականն է հաւատացեալ ժողովուրդն . ըստ, * Այլ դուք մարմին ք̃ի էք, և անդամք յանդամոց ն̃ր . ա . կոր . ժբ . 27 :

կբ ։

Օրհնեալ է պսակն ։

Պսակ՝ պսակ սուրբ խորհրդոց,
եկեղեցւոյ՝ յաճումն որդւոց.
անքակտելի՝ զօդ է երկուց,
ըստ այ՝ մի եղելոց ։

կգ ։

Օրհնեալ են խորհրդական արարողութիւնք ։

Խորհուրդք եղան՝ անփոխելի,
խորհրդականք՝ փոփոխելի.
այն են արարք՝ ազդի ազդի,
ծէս անուանեալ՝ հին և յարդի ։
Խնկարկութիւն՝ և ջրօրհնէք,
ոտնալուա՛յ՝ սպասք պէսպէսք.
կարգ պաշտամանց՝ բազմապատիկ,
զոր կատարեն՝ եկեղեցիք ։

կդ ։

կբ ։ * Խորհուրդս այս մեծ է. բայց ես ասեմ 'ի Քս և յեկեղեցի ||. եփես. Ե. 32 ։
* Եղիցին երկոքեան 'ի մարմին մի. ապա ուրեմն ոչ են երկու, այլ՝ մի մարմին. արդ զոր ած զուգեաց, մարդ մի մեկնեսցէ ||. մտթ. ԺԹ. 6 ։

ԿԴ ։

Որ է չորսն առաքինի վարուց ։

Յետ կանոնաց՝ սուրբ հաւատոյ,
կանոնաւոր՝ կարգ մեր գործոյ.
է խառնելի՝ 'ի չար ուղւոյ,
երթալ ուղիղ՝ զհետ բարւոյ ։

ԿԵ ։

Նա որպէս ընծայի նորա ։

Սաւք են՝ երկնագնաց,
քաւեալ լծի՝ յերկրաւորաց.
բարոյական՝ առաքինեաց,
ըստ խորհրդոյ՝ աւետարանաց ։

ԿԶ ։

Որ եղեն չորեքեան բարոյական կամ ծննդական առաքինութիւնք ։

Խոհեմութիւն՝ արծուի աչաւոր,
արիութիւն՝ առիւծ հզօր.
արդարութիւն՝ մարդ թևաւոր,
բարեխառն, եզն՝ արգելնաւոր ։

ԿԷ ։

ԿԵ. և ԿԶ։ Ոչ եղաք բացատրութեան վն չորից առաքինութեանց, և որոց զկնի. տես 'ի թեսաւրոս, և 'ի գիրս առաքինութեանց և մոլութեանց. և յաճախ՝ Լուս'':

ԿԷ։

Հեթանոսք՝ որք գիտէին զայս առաքինութիւնս, զի՞նչ շահեցան։

Խաչազգեցիր՝ այս արահետ,
այն արտաքնոց՝ ուահ է անհետ.
զի ոչ գնան՝ զուգահանդէտ,
քաւութեան՝ խաչիս զհետ։

ԿԸ։

Որ են առաքինութիւնք քրիստոնէի ուղղահականք։

Խոնարհութի՛ն՝ է պատուա՛նդան,
սէր 'ի կատար՝ կէտ գագաթան.
համբերութիւն, ներողութիւն,
յաջ և յահեակ՝ թևք թռչական։

ԿԹ։

Որ են ութ երանութիւնք։

Աղքատ հոգւով՝ կեալ 'ի մարմնի,
սգալ զմեղս՝ իւր, և երկրի.
հեզ գտանիլ՝ առ թշնամի,
արդարութեան՝ քաղց, ծարաւ։

Ո-

ԿԸ։ Ներող՛. որ ներել չարարարաց, կամ սիրել զթըշնամիս։

Ողորմ նայել՝ յողորմելի,
միտ սուրբ ունել՝ իբր հայելի.
խաղաղարար՝ ա՟ծորդի,
և հալածեալ՝ յանիրաւի:

Ժ:

Ո՞ր են խրատք աւետարանականք:

'Ի այն կարգի՝ է բազմարդիւն,
ուխտ անձնուրաց՝ հնազանդութե՟ն.
և կամաւոր՝ աղքատութիւն,
և ողջախոհ՝ սուրբ կուսութիւն:

Ժա:

Զի՞նչ է մեղքն:

Մեղքն է հրէշ ինչ՝ յոյժ այլանդակ,
յուղղութե՟ն՝ դէմ խոտորնակ.
կա՟մ բան, կ՟մ գործ, և կ՟մ խորհուրդ,
որ աստուծոյ՝ է հակառակ:

Ժբ:

'Ի քանի՞ս բաժանի:

Ի՛ երկգլխի՝ այս չար գազան,
սկզբնական, ներգործական.

որ մահուչափ, որ ներբելի,
եւ որ այլին՝ ազգք անարժան։

ՀԳ ։

Ո՞ր է ողբերգականն ։

Ողբերգական՝ մեղք նախահօր,
հասարակաց՝ է յարգանդ մօր.
միայն կնիք՝ դեղ զօրաւոր,
վրիպին երթայ՝ ՚ի լիմբոս խոր։

ՀԴ ։

Ո՞ր է ներգործականն ։

Ներգործականն՝ անձնիւր անձին,
է ինքնագործ՝ մեղք առանձին.
մտօք կամօք՝ չափահասին,
անձնամասնախառն՝ կայր մարմոյին ։

ՀԵ ։

Ո՞ր է մեղք առնելութեան, եւ ո՞ր է զանցառութեան ։

Առնելութիւն՝ է չարագործ,
զանցառութիւն՝ վատ է անգործ.
սա այլաշնորհ՝ մերկ եւ անձորձ,
չար ծառայի՝ առնու զփորձ ։

ՀԶ ։

Հզ։

Ո՞րն է մահուչափ մեղքն, և քանի՞։

Մեղք մահուչափ՝ մահ հոգևոր,
եօթնագլուխ՝ օձ թունաւոր.
Թխնադարձոց՝ առ ինձ խուր,
այս աշխարհի՝ զսիրտ բոլոր։

Հէ։

Ո՞ր են այս մեղք գլխաւորք։

Հպարտութիւն՝ ինքնահաւան,
նախանձ խանձող՝ դժոխական.
բարկութիւն, սուր՝ մահաբերան,
ծուլութիւն, ջուր՝ հոտեալ յինքեան.
Ագահութիւն՝ վիհ կորստեան,
որկոր արբշիռ՝ անյագ գազան.
բղջախոհին՝ զանունն անգամ,
չառնու երբէք՝ մաքուր բերան։

Հը։

Ո՞ր են ներքին մեղք։

Թողում ասել՝ զներքելեաց,
այլ դու նաև՝ զնոսին լուց.
միշտ ՚ի փոքունց՝ փախիր մեղաց,
զի

զի մի՛ անկցիս ՚ի ծանուանց ցանց ։
Տկարութիւն՝ տգիտութիւն,
են ներելի՝ յանկեալ բնութիւն.
բայց կամաւոր՝ յօժարութիւն,
յայտնի առնէ՝ զչարութիւն ։

ՀԹ ։

Որ են գործիք և գործարանք բարւոյ և չարի ։

Հոգին գործէ՝ նախ իւր մտօք,
բայց գործունեայ՝ միայն կամօք.
իսկ գործակից՝ մարմին հնազօք,
զգայութեանց՝ գործարանօք ։
Որ ՚ի բարին՝ բերի սոքօք,
հրեշտակացեալ՝ պատուի փառօք.
իսկ որ ՚ի չար՝ վարի դիւօք,
այր չարադև՝ պատժի նոքօք ։

Ձ ։

Օգտէ՞ր ուսնէ խորշել ՚ի մեղաց ։

Եթէ զվախճանս՝ քո յիշեսցես,
դու յաւիտեան՝ ոչ մեղիցես ։

Ծա ։

Որք են վերջինք մարդոյ ։

Մահ, դատաստան՝ կամ մնան մեզ՝
դժոխք, դրախտ, ընտրեա՛ դու քեզ ։

Ծբ ։

Զ՞ինչ է վախճան համ պտուղ քրիստոնէական
վարդապետութեան ։

Մե՛ր գիտութիւն՝ հաւատացելոց,
զոյգ ընդ վարուց՝ մե՛ր կանոնաց ․
որ զայս յոգւոյ՝ տնկագործեաց,
անձին ըղկեանս՝ պտղաբերեաց ։
Ուսանողաց ընդ ուսուցչաց,
զարքայութիւն՝ տացէ Աձ ․
որում պատի՛ւ և փառք յազգաց,
այժմ և յաւէտ՝ և յաւիտեանս ։

Ամէն ։

Ծա ։ Առ այս գրեցի ուրոյն զդիմառնուն չորից վերջնոց՝ քերթողական հանդիսիւ՛, որ զկնի գործոյս ընծայեցի ՚ի լոյս տր ։

ՄԱՂ․

ՄԱՂԹԱՆՔ

Առ ս̃բն Գրիգոր Լուսաւորիչ ։

Հայր Հայաստանեայց՝ հոգւով սերնդեան,
հովի՛ւ հոգւոր՝ հօտիդ լըրութեան ·
քրտնեալ քո արեամբ՝ մշակդ հոգեջան,
այցելու տոհմիս՝ և դեղ փրկութեան ։
Վարդապետ կենաց՝ լուսաւորութեան,
աշակերտելոցս՝ սուրբ արքայութեան ·
մեծ 'ի լուսաւորս՝ բարո՛ւն մետուղփեան,
մեծ լուսաւորիչ՝ հոգւոց բազմութեան ։
Վարժապետ նախկին՝ մերում դպրութեան,
որ ընդ քո աջով՝ մարզի սրբութեան ·
աղաչեմք, պահեա՛ ըզմեզ միաբան,
և յառաջադէմ՝ յընթացս գիտութեան ։
Լուսատու դու լե՛ր՝ մեծի, փոքրկան,
գիտել և առնել՝ զոր եմք պարտական ·
զարդացեալ մտօք՝ որպէս բանական,
լուսափայլ վարուք՝ որպէս ք̃նեան ։
Միջնորդ մեր դու լե՛ր՝ սուրբ երրորդութեան,
առատաձեռնել՝ ձիր իմաստութեան ·
որով լուսաճեմ՝ ընդ մակացութեան,
յառա՛ջ խաղասցուք՝ յա̃ծպաշտութեան ։
Այս արա ազգիս՝ միշտ կարօտութեան,
ճոխանալ գանձուք՝ հոգւոյն մեծութեան ·
և լե՛ր ձեռնտու՝ մանկանցս դպրատան,
աճել 'ի հասակ՝ կատարելութեան ։
Հաւատով հիմնեալ՝ յա̃ծգիտութեան,
ըստ քո ուղղափառ՝ սուրբ դաւանութեան ·

յու

յուսով հաստատեալ՝ ՚ի սէր կատարման,
եղբայրսիրութեամբ՝ յանձնիրութեան:
Բազմարդիւն լինել՝ բարեգործութեան,
ըստ արդիւնաշատ՝ պտղաբերութեան.
որպէս և տաղանդ՝ ուսման շահեկան,
պահանջէ ՚ի մէնջ՝ պտուղ տոհմական:
Արդ օրհնեա՛լդ յերկինս՝ աջով օրհնութեան,
օրհնեա՛ զոր յերկրիս՝ զաւակս ընտրութեան.
յանդիման կացո՝ ըղձոյս տեսութեան,
փառաց արքային՝ յաթոռ բարձրութեան:
Ասել պանծանօք՝ քեզ, զոր քեզն արժան,
ահաւասիկ ես՝ և դասք մանկութեան.
և մեզ երկրորդել՝ ում լիցուք արժան,
ահաւասիկ հայր՝ որդւոցս բազմութեան:
Ահա՛ հայրապետ՝ հարազատութեան,
ահա վարդապետ՝ մեզ ճշմարտութեան.
սովաւ օրհնեցուք՝ յանկէտն յաւիտեան,
զոր ուսաք օրհնել՝ տէր երեքսրբեան:

ՎԱԽՃԱՆ:

Թ. Ա.
№ 7986